

12 Samen werken aan een weerbaarder watersysteem

De zomer van 2018 gaat de geschiedenisboeken in als een van de droogste zomers van deze eeuw. Vanaf mei tot ver in het najaar was er opvallend weinig neerslag. De gevolgen voor de land- en tuinbouw waren groot. Talloze veehouders kwamen in de problemen met het borgen van hun voervoorraad voor de winter en akkerbouwers zagen fors lagere opbrengsten. Genoeg reden voor LTO Nederland om in actie te komen.

Langdurige droogte

Gerbrand van 't Klooster was voor LTO Nederland nauw bij betrokken bij de droogteaanpak. "Je zag in juni al dat steeds meer boeren problemen kregen met de droogte", vertelt hij. "In het begin reddden boeren en tuinders zich nog wel. Het is wel vaker wat droger. Dan zie je ook de beregeningsinstallaties op het veld staan. Meestal volgt daarna een nattere periode. In 2018 was dat een ander verhaal. Begin juli begonnen de gevolgen duidelijk zichtbaar te worden. Waterschappen kondigden beregeningsverboden af. De tweede maaisnede stelde weinig voor. Kortom, boeren hadden goede redenen zich zorgen te maken en trokken bij LTO aan de bel".

LTO Nederland in actie

Alle bedrijven hadden te maken met droogte, zij het dat de gevolgen per bedrijf en regio nogal verschillend waren. Van 't Klooster: "Op de droge zandgronden zag je het gras steeds meer verdorren en de mais verpieteren. De gewassen op de kleigronden deden het over het geheel genomen een stuk beter. Zoals voor alle dossiers geldt, bereik je meer door binnen LTO landelijk met de regio's samen te werken en door goede netwerken te hebben. Begin juli organiseerde LTO Nederland een klein team van medewerkers om te bezien welke maatregelen genomen zouden kunnen worden. De bestuurders van LTO Nederland kwamen verschillende keren bij elkaar om de koers en inzet te bespreken."

Breed pakket maatregelen

LTO Nederland bedacht een breed pakket aan voorstellen die boeren konden helpen de droogteproblemen de baas te blijven. Van 't Klooster: "We keken naar de beregeningsverboden en hielden contact met de Unie van Waterschappen over de beschikbaarheid en verdeling van oppervlaktewater om ervoor te zorgen dat de landbouw in het vizier was." Van 't Klooster vond het opvallend dat de maatregelen per waterschappen verschillend waren. "Ook als ze vlak bij elkaar lagen en dezelfde bron van wateraanvoer hadden. Hierover gingen de regionale LTO-organisaties met de waterschappen in gesprek." LTO keek ondertussen naar de fiscale mogelijkheden, het vervroegd betalen van de GLB betalingsrechten en de regels voor vanggewassen om die alvast te mogen oogsten voor ruwvoer. "Daar hadden we Europese toestemming voor nodig. En dat is gelukt. Ook de assurantiebelasting op de brede weersverzekering werd afgeschaft. Het vervroegd uitbetalen van GLB betalingsrechten bleek uitvoeringstechnisch te complex. Daarvoor in de plaats hebben we met LNV een soort garantieregeling af kunnen spreken."

Werken aan een meer weerbaar watersysteem

"De droogte in 2018 zette ons en andere partijen aan het denken over de vraag hoe het watersysteem meer weerbaar te maken, ook tegen droogteperiodes. In Nederland hebben we ons van oudsher vooral gericht op het tegengaan van wateroverlast. Nu moeten we ons ook voorbereiden op langdurige droogteperiodes. Denk aan aanpassing van watersystemen om in de zomer water vast te houden en te bergen." Ook de vitaliteit van de bodem is van belang. Verbetering van de bodemstructuur, minder verdichting en een betere organische stofbalans worden steeds belangrijker. Een uitdaging voor het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Het is goed als we daar op anticiperen, de krachten bundelen en samenwerking zoeken met partijen die met ons het verschil kunnen maken."

Ervaringen met droogte uit de praktijk

Koeien & Kansen is een samenwerkingsverband van onder andere zestien melkveehouders en de Wageningen University & Research. Gezamenlijk onderzoeken ze de effectiviteit en uitvoerbaarheid van (voorgenomen) mest- en milieuwetgeving in de praktijk. Omdat het DAW zich bekommert om waterkwaliteit én waterkwantiteit hebben we aan deelnemers van Koeien & Kansen gevraagd hoe zij het uitzonderlijk droge 2018 hebben ervaren.

De beantwoording van de melkveeouders en melkveeprroefbedrijf De Marke resulteerde in een kort rapport met ervaringen. Daar kan het DAW lessen en maatregelen uit halen waarmee we droogteschade in de toekomst mogelijk kunnen beperken.

De belangrijkste conclusies uit het rapport zijn dat de gevolgen van de extreme droogte zeer verschillend zijn. Dat komt door verschillende bodemtypes, maar ook door variatie in neerslagpatronen- en tekorten. De melkveeouders ervoeren de droogte allemaal anders doordat ze verschillende voorraden van ruwvoer beschikbaar hadden op hun bedrijf uit voorgaande jaren. De boeren zijn zich door de droogte er weer extra bewust van dat zorgvuldig inkuilen belangrijk is. Dat betaalt zich namelijk in een droog jaar als 2018 uit.

Als een bedrijf kiest voor beregenen, is het het beste om daarmee op tijd te beginnen zodat het gewas niet uitdroogt. Het is beter bepaalde percelen goed te beregenen, dan alles een beetje constateerden de melkveeouders van Koeien & Kansen.

Er zijn allerlei vragen over de gewasteelt ontstaan door de extreme droogte. Melkveeouders zagen bijvoorbeeld dat blijvend grasland kwetsbaarder is voor extreme droogte dan tijdelijk of jong grasland. Dit vraagt dus aandacht bij kennis- en beleidsontwikkelaars. Meer onderzoek naar maatregelen is hoe dan ook nodig.

